

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства щодо нормативно-правового
регулювання технологій штучного інтелекту в Україні,
державних Європи та США*

***Анотація.** В аналітичній записці викладено результати аналізу нормативно-правового регулювання технологій штучного інтелекту в Україні, Європі та США. Акцентовано на тенденції розвитку правового регулювання штучного інтелекту в Україні, ЄС, державах Європи та США.*

***Ключові слова:** висока технологія, інновація, національна стратегія розвитку штучного інтелекту, цифрова технологія, штучний інтелект, ШІ.*

ЗМІСТ

Вступ	4
Основна частина	4
<i>Тенденції розвитку нормативно-правового регулювання технологій штучного інтелекту в Україні</i>	<i>4</i>
<i>Законодавство ЄС про штучний інтелект</i>	<i>5</i>
<i>Нормативно-правове регулювання використання штучного інтелекту в державах-членах ЄС</i>	<i>12</i>
<i>Законодавство США про штучний інтелект</i>	<i>16</i>
Висновки	18

Вступ. Дискусія щодо балансу між інноваційними можливостями технологій штучного інтелекту (далі – ШІ), які спроможні суттєво модернізувати більшість сфер людської життєдіяльності, та потенційними екзистенційними загрозами, які вони можуть становити у процесі використання, є актуальними у рейтингу глобальних тем.

Людство тривалий час використовує потенціал ШІ, що спонукає держави до здійснення спільних кроків для створення безпечного та надійного нормативно-правового регулювання. Таким прикладом є Блетчлійська декларація – угода про безпеку ШІ, підписана в листопаді 2023 року представниками 28 держав-учасниць Саміту з безпеки штучного інтелекту, зокрема Великою Британією, США, Індією, Китаєм, Україною. Також суб'єктом підписання став Європейський Союз (далі – ЄС). Зазначеним актом визначено колективне зобов'язання щодо виявлення ризиків використання ШІ, формування спільного наукового та науково обґрунтованого розуміння цих ризиків, розробки відповідних державних політик¹.

Вагомим кроком до уніфікованого врегулювання ШІ варто вважати прийняття в ЄС Закону про ШІ². Україна має певний досвід використання ШІ, зокрема в оборонному секторі, однак, на нашу думку, аналіз нормативно-правового регулювання ШІ в зарубіжних державах є корисним та актуальним.

Основна частина.

Тенденції розвитку нормативно-правового регулювання технологій штучного інтелекту в Україні.

В *Україні* нормативно-правове регулювання використання ШІ забезпечується Концепцією розвитку ШІ в Україні³, якою пропонуються пріоритетні напрями та завдання для розвитку технологій ШІ у різних сферах, зокрема освіті, науці, економіці, кібербезпеці, обороні. Вперше на нормативно-правовому рівні зазначеною Концепцією визначено поняття ШІ та галузі ШІ (Рис. 1,2):

штучний інтелект — організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань

Рис. 1.

¹ Policy paper. The Bletchley Declaration by Countries Attending the AI Safety Summit, 1-2 November 2023. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ai-safety-summit-2023-the-bletchley-declaration/the-bletchley-declaration-by-countries-attending-the-ai-safety-summit-1-2-november-2023#:~:text=The%20Bletchley%20Declaration%20by%20Countries%20Attending%20the%20AI%20Safety%20Summit%2C%201%2D2%20November%202023.&text=We%20resolve%20to%20work%20together%20in%20an,range%20of%20risks%20posed%20by%20AI%20>

² Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

³ Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні : Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

галузь штучного інтелекту — напрям діяльності у сфері інформаційних технологій, який забезпечує створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту

Рис.2.

Задля окреслення майбутнього правового ландшафту у сфері ШІ Міністерством цифрової трансформації України (далі – Мінцифри) представлено два стратегічні документи: Дорожню карту з регулювання ШІ в Україні⁴ та Білу книгу з регулювання ШІ в Україні⁵, якими пропонується двоетапний національний вектор правового регулювання сфери ШІ. На першому етапі Мінцифра планує надати «позазаконодавчі» інструменти, які повинні сприяти бізнесу та державі у підготовці до майбутнього регулювання ШІ. Другий етап передбачає поступову імплементацію Регламенту (ЄС) 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року про встановлення гармонізованих правил щодо штучного інтелекту та внесення змін до Регламентів (ЄС) № 300/2008, (ЄС) № 167/2013, (ЄС) № 168/2013, (ЄС) 2018/858, (ЄС) 2018/1139 та (ЄС) 2019/2144 та Директив 2014/90/ЄС, (ЄС) 2016/797 та (ЄС) 2020/1828 (далі – Закон ЄС про ШІ)⁶. У цьому контексті доцільним вбачається прийняття закону у сфері ШІ, метою якого є забезпечення стійкого розвитку технологій ШІ, ефективний контроль над ними та запровадження базових етичних норм і принципів законодавства ЄС про ШІ.

Законодавство ЄС про штучний інтелект.

ЄС прийняв уніфіковані правила щодо ШІ – Закон ЄС про ШІ, яким комплексно унормовуються питання розробки, розміщення на ринку, введення в експлуатацію та використання ШІ (систем ШІ) з урахуванням цінностей ЄС. Метою Закону ЄС про ШІ є впровадження орієнтованого на людину та надійного ШІ, забезпечення при цьому високого рівня захисту здоров'я, безпеки, основних прав людини, навколишнього середовища тощо. Варто зазначити, що прийняття

⁴ Дорожня карта з регулювання штучного інтелекту в Україні. URL: https://cms.thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8F_%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0_%D0%B7_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%A8%D0%86_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_compressed.pdf

⁵ Біла книга з регулювання ШІ в Україні: бачення Мінцифри. URL: <https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%A8%D0%86.pdf>; Бойко Д. Городиський І. Майбутнє регулювання штучного інтелекту в Україні: аналіз Білої книги з регулювання ШІ. URL: <https://dc.org.ua/news/maybutne-regulyvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-analiz-biloyi-knygy-z-regulyvannya-shi>

⁶ Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>

Закону ЄС про ШІ ґрунтувалося на низці актів рекомендаційного характеру, попередньо прийнятих компетентними інституціями ЄС⁷.

Закон ЄС про ШІ базується на кількох ключових аспектах, які визначають його унікальність та інноваційність у сфері регулювання ШІ, а саме (Рис. 3):

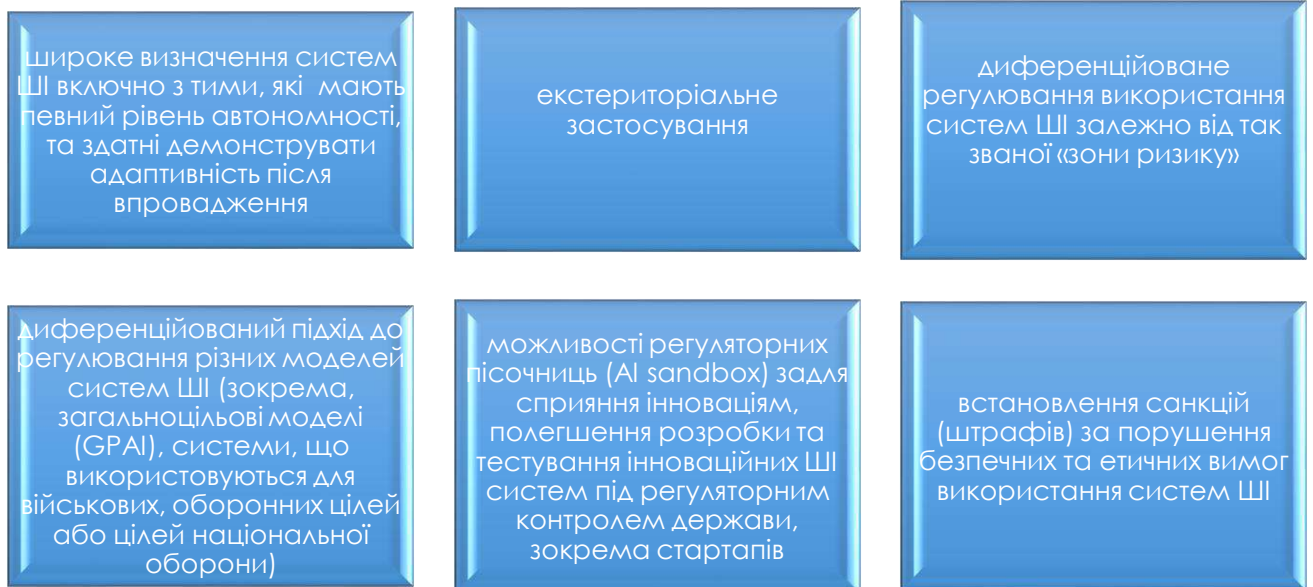

Рис. 3.

Зокрема, у Законі ЄС про ШІ пропонується єдине, технологічно нейтральне визначення терміна «система ШІ», який може бути застосований до всіх майбутніх систем ШІ, а саме (Рис. 4):

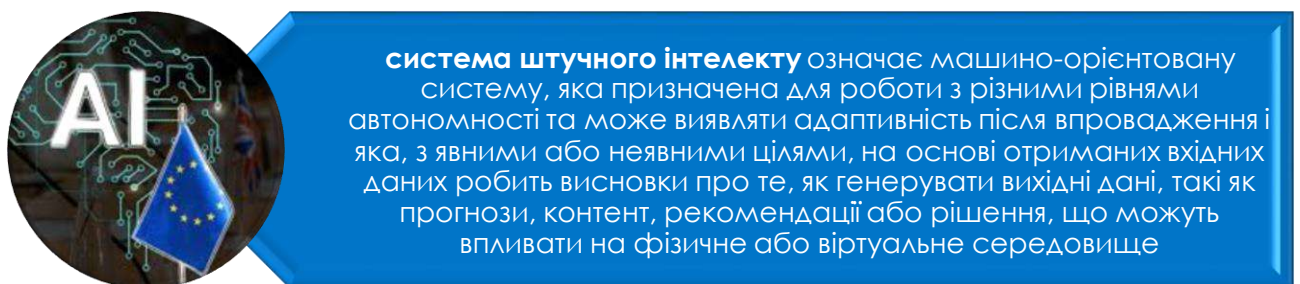

Рис. 4.

⁷ European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_EN.html ; European Commission. (2018). Communication Artificial Intelligence for Europe. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN> ; AI HLEG. (2019). Ethics guidelines for a trustworthy AI. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/ethics-guidelines-trustworthy-ai> ; Ethics guidelines for trustworthy AI. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai> ; Recommendation CM/Rec(2020)1 of the Committee of Ministers to member States on the human rights impacts of algorithmic systems. URL: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-cm-rec-2020-1-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-the-human-rights-impacts-of-algorithmic-systems ; European Commission. (2020). White Paper On Artificial Intelligence – A European approach to excellence and trust, Brussels, 19.02.2020, COM (2020) 65 final. URL: https://ec.europa.eu/info/publications/white-paper-artificial-intelligence-european-approach-excellence-and-trust_en ;

Законодавчий підхід у цій сфері зосереджений на безпекових питаннях та виявляється у тому, що застосування таких систем не може створювати більш істотні ризики для людини порівняно з усталеними підходами до гарантування її прав та свобод, які реалізуються у традиційний спосіб. Тому одним із ключових питань, яке врегульовує Закон ЄС про ШІ – це застосування диференційованого підходу щодо використання систем ШІ відповідно до рівня ризику: неприйнятний ризик, високий ризик, обмежений ризик та мінімальний ризик. У залежності від рівня ризику визначені заборонені практики використання систем ШІ на території ЄС задля забезпечення дотримання основних прав людини. Заборони охоплюють практики, що мають значний потенціал маніпулювання людьми з використанням методів вразливості конкретних груп (наприклад дітей, осіб з обмеженими можливостями) задля спотворення їхньої поведінки, що може спричинити шкоду їхньому психологічному чи фізичному здоров'ю та негативно позначитись на інших людях. У статті 5 Закону ЄС про ШІ детально визначені заборонені практики ШІ, які можуть порушити основоположні права людини та норми етичної поведінки.

Варто зазначити, що Закон ЄС про ШІ не охоплює сферу безпеки та оборони незалежно від форми власності суб'єкта господарювання (пункт 24 Преамбули).

Для створення комфортних умов адаптації суб'єктів до нових законодавчих вимог Закон ЄС про ШІ набуває чинності на двадцятий день після його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу, застосовується з 02 серпня 2026 року. Однак певні положення застосовується поетапно (Рис. 5):

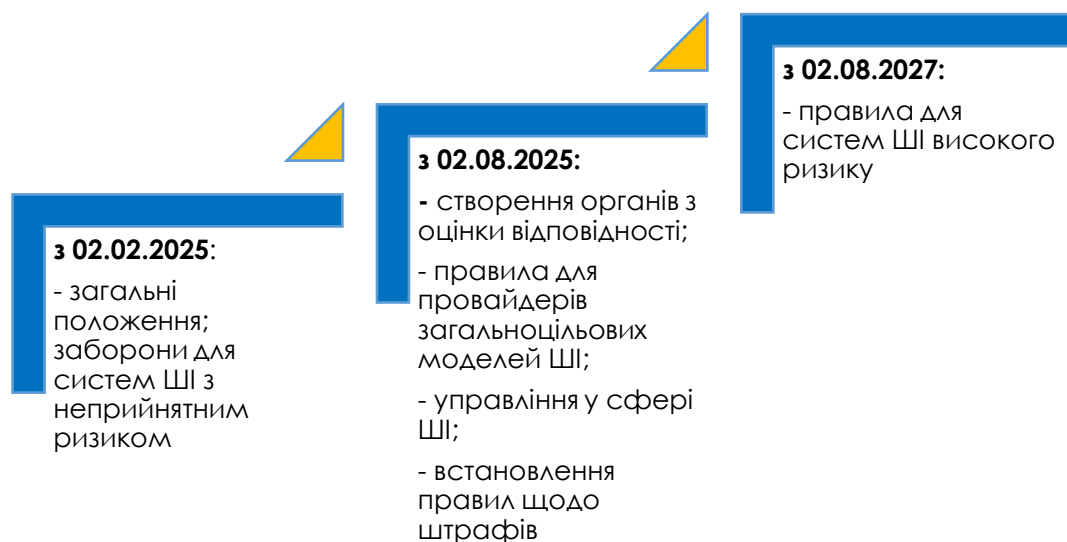

Рис. 5.

Законом ЄС про ШІ Європейській Комісії до 02 серпня 2029 року надано право видання делегованих актів з різних аспектів регулювання у сфері ШІ, розробки галузевих етичних кодексів поведінки з безпечного та надійного застосування систем ШІ з метою оперативності реагування на стрімкий розвиток технологій ШІ.

Зауважимо, що Закон ЄС про ШІ безпосередньо застосовуватиметься відповідно до Угоди про Європейський економічний простір (зону)⁸ (далі – ЄЕЗ) до держав Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), зокрема: Ісландії, Ліхтенштейну та Норвегії (далі – держави ЄЕЗ/ЄАВТ). Держави ЄЕЗ/ЄАВТ підтримують створення єдиного європейського простору даних і закликають Європейську Комісію залучити їх до всіх майбутніх заходів, пов'язаних із побудовою європейської економіки даних⁹. Зокрема, після набрання чинності Закону ЄС про ШІ Ісландія, Ліхтенштейн та Норвегія приймають участь як спостерігачі у засіданнях Ради з ШІ, яка складається з представників Європейської Комісії та держав-членів ЄС¹⁰.

Норвегія розвиває сферу ШІ відповідно до Національної стратегії розвитку штучного інтелекту¹¹ (далі – Стратегія), принципи якої базуються на рекомендаціях Експертної групи високого рівня ЄС з питань ШІ¹².

Згідно з Стратегією:

- ШІ, який розробляється та використовується, повинен ґрунтуватися на етичних принципах та поважати права людини і демократію;
- дослідження, розробка та використання ШІ повинні сприяти відповідальному та надійному ШІ;
- розробка та використання ШІ повинні забезпечувати цілісність та конфіденційність особистих даних;
- цифрова безпека повинна бути вбудована в розробку, експлуатацію та управління рішеннями, що використовують ШІ;
- наглядові органи повинні здійснювати контроль, щоб системи, засновані на ШІ, в їхній сфері нагляду діяли в рамках принципів відповідального та надійного використання ШІ.

Варто зазначити, що у сфері ШІ застосовуються закони: про захист персональних даних¹³, про авторське право на інтелектуальну власність¹⁴, про умови праці¹⁵, про рівність та заборону дискримінації¹⁶. З метою використання

⁸ Agreement on the European Economic Area - Final Act - Joint Declarations - Declarations by the Governments of the Member States of the Community and the EFTA States - Arrangements - Agreed Minutes - Declarations by one or several of the Contracting Parties of the Agreement on the European Economic Area. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_international/1994/1/oj/eng

⁹ EEA EFTA States welcome Commission's strategies for AI and data. URL: <https://www.efta.int/media-resources/news/eea-efta-states-welcome-commissions-strategies-ai-and-data>

¹⁰ Artificial Intelligence Board kicks off work on uptake of AI in the EU and implementation of the AI Act. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/artificial-intelligence-board-kicks-work-uptake-ai-eu-and-implementation-ai-act>

¹¹ Nasjonal strategi for kunstig intelligens. URL: <https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/it-politikk/KI-strategi/id2639883/>

¹² Grunnleggende om bruk av kunstig intelligens. URL: <https://www.helsedirektoratet.no/rundskriv/regelverket-for-utvikling-av-kunstig-intelligens/innhold-og-avgrensning/grunnleggende-om-bruk-av-kunstig-intelligens> ; Ethics guidelines for trustworthy AI. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>

¹³ Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven). URL: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38/*#*

¹⁴ Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven). URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40>

¹⁵ Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven). URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-62>

¹⁶ Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven). URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

ШІ у сфері охорони здоров'я внесені зміни до законів про медичний персонал та про медичні записи пацієнтів щодо використання медичної інформації¹⁷.

Після представлення у 2021 році Європейською Комісією пропозиції щодо Закону ЄС про ШІ, уряд Норвегії створив робочу групу для швидкої оцінки необхідності національного регулювання ШІ. До її повноважень входила розробка національного документа щодо своєчасного включення та належного впровадження Закону ЄС про ШІ після його прийняття в ЄС, а результатом роботи стала підготовка позиційного документа щодо пропозиції Європейської Комісії про Закон ЄС про ШІ¹⁸. Отже, Норвегія розділяє правову модель ЄС щодо ШІ та має намір імплементувати Закон ЄС про ШІ до національного законодавства у 2026 році¹⁹.

У *Великій Британії* сфера ШІ забезпечується: Національною стратегією зі штучного інтелекту²⁰; Дорожньою картою штучного інтелекту²¹, яка містить рекомендації для уряду у цій сфері. Окремо заслуговує на увагу аналітичний документ «Проінноваційний підхід до регулювання ШІ», представлений урядом парламенту в 2023 році. Запропонований підхід побудований на співпраці уряду, регуляторів та бізнесу без наміру швидкого впровадження нового законодавства з цих питань. Застереження щодо прийняття спеціального законодавчого регулювання у сфері ШІ пояснюються тим, що «нові жорсткі та обтяжливі законодавчі вимоги до бізнесу можуть стримувати інновації у сфері ШІ та обмежувати здатність держави швидко та пропорційно реагувати на майбутні технологічні досягнення»²².

Удосконалена модель цього підходу базується на п'яти принципах, що скеровують та інформують про відповідальний розвиток і використання ШІ в усіх секторах економіки²³, а саме (*Рис. 6*):

¹⁷ Lov om endringer i helsepersonelloven og pasientjournalloven (bruk av helseopplysninger for å lette samarbeid, læring og bruk av kunstig intelligens i helse- og omsorgstjenesten mv.). URL: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-06-11-67>

¹⁸ Norwegian Position Paper on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts (COM(2021) 206). URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/939c260c81234eae96b6a1a0fd32b6de/norwegian-position-paper-on-the-ecs-proposal-for-a-regulation-of-ai.pdf> ; EUs forslag til regulering av KI - Norges posisjon. URL: <https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/it-politikk/KI-strategi/nasjonal-posisjon-pa-ki-regulering/id2870299/> ; Forordning om kunstig intelligens (KI-forordningen). URL: <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2021/juni/forslag-til-forordning-om-kunstig-intelligens-ki-forordningen/id2884935/>

¹⁹ Gjør Norge klar for trygg og innovativ KI-bruk. URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/gjor-norge-klar-for-trygg-og-innovativ-ki-bruk/id3093081/>

²⁰ National AI Strategy HTML version. Updated 18 December 2022. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/national-ai-strategy/national-ai-strategy-html-version>

²¹ AI Roadmap. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ai-roadmap>

²² Policy paper. A pro-innovation approach to AI regulation. Updated 3 August 2023. URL:

<https://www.gov.uk/government/publications/ai-regulation-a-pro-innovation-approach/white-paper>

²³ Там само.

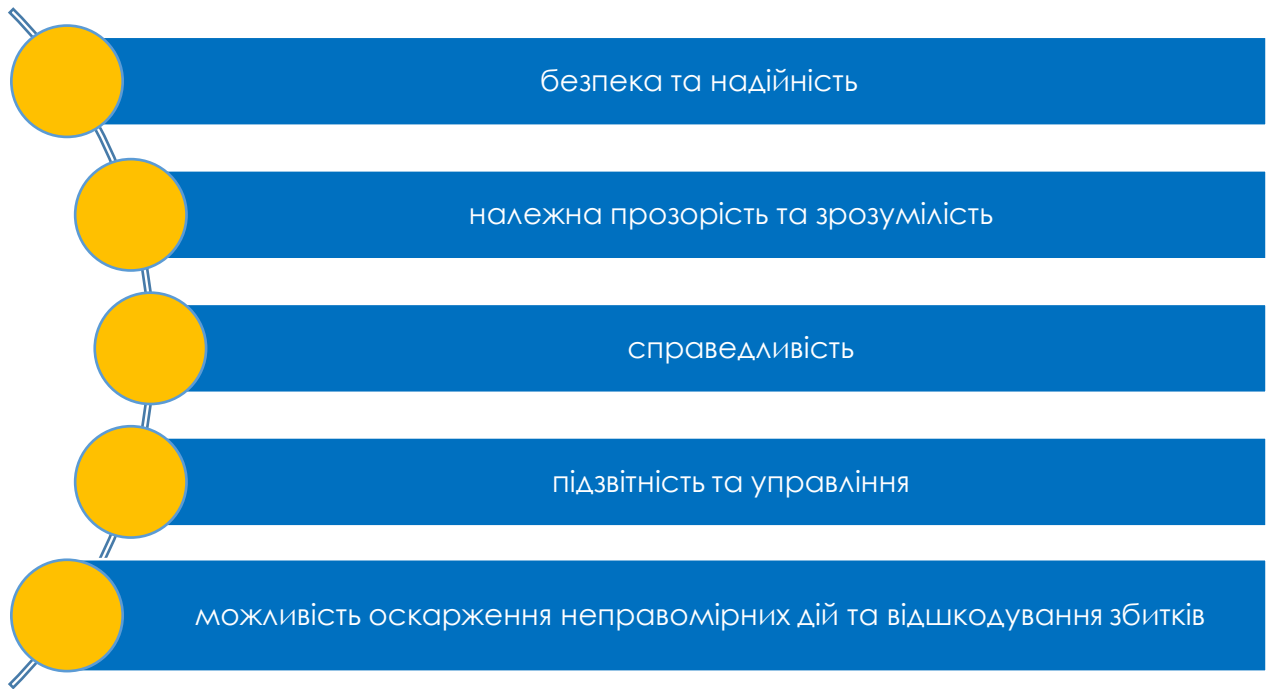

Рис. 6.

Визначені принципи, як зазначено у документі, дозволять галузевим регуляторам інтерпретувати та застосовувати правила залежно від конкретних контекстів використання ШІ, забезпечуючи пропорційні дії, що здатні збалансувати ризики впровадження ШІ.

Основними характеристиками такого регуляторного режиму є (Рис. 7):

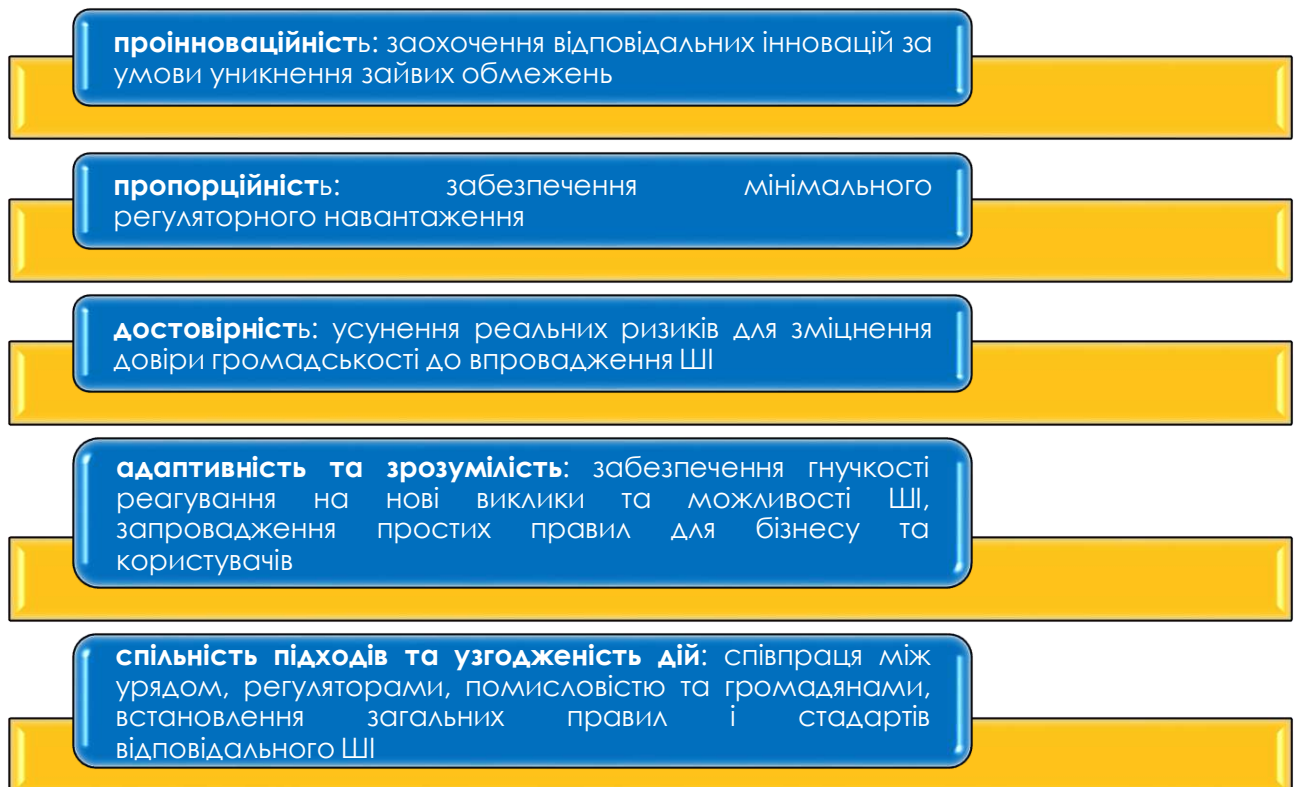

Рис. 7.

За відсутності спеціального закону про ШІ, певні аспекти цієї сфери врегульовані у низці законів, які містять загальні правила, що розповсюджуються й на зазначену сферу.

Слід зазначити, що міжгалузева співпраця та координація у питанні регулювання ШІ передбачена, наприклад, Законом про національну безпеку та інвестиції²⁴. У цьому ж Законі надано визначення терміна «штучний інтелект» (Рис. 8):

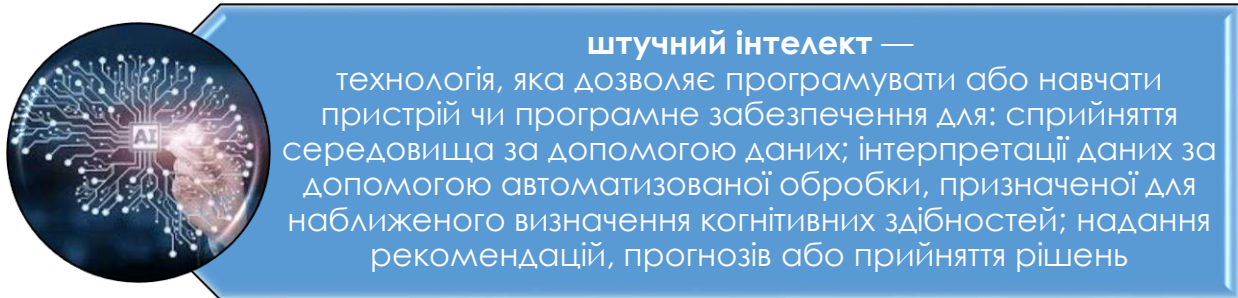

Рис. 8.

Ризики дискримінації, пов'язані з використанням ШІ, охоплюються Законом про рівність 2010 року²⁵.

Законом про захист даних 2018 року²⁶ та Загальним регламентом про захист даних Великої Британії (UK GDPR)^{27*} визначені спеціальні вимоги щодо «автоматичного прийняття рішень» і ширшої обробки персональних даних, яка також охоплює обробку з метою розробки та навчання технологій ШІ. Внесені у 2025 році зміни до Закону про дані (використання та доступ)²⁸ не торкнулися основних принципів та зобов'язань щодо захисту даних, однак прийняття автоматизованих рішень, які були раніше суворо обмежені, пом'якшено (крім таких, що відносяться до спеціальної категорії, зокрема: стан здоров'я, расу, біометрію).

Законом про захист прав споживачів²⁹ врегульовані відносини щодо надання послуг на основі ШІ.

Закон про безпеку в Інтернеті 2023 року³⁰ зобов'язує постачальників послуг в рамках оцінки ризиків враховувати яким чином алгоритми можуть вплинути на контент та користувачів і вживати заходів для пом'якшення та ефективного управління будь-якими виявленими ризиками.

Слід звернути увагу, що задля лібералізації регулювання сфери ШІ галузеві регулятори розробляють переважно рекомендаційні, апробаційні, навчальні, роз'яснювальні матеріали для підтримки відповідального

²⁴ The National Security and Investment Act 2022. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/25/contents>

²⁵ Equality Act 2010. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents>

²⁶ Data Protection Act 2018. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/contents/enacted>

²⁷ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council. Regulations originating from the EU. URL: <https://www.legislation.gov.uk/eur/2016/679/contents>

²⁸ Data (Use and Access) Act 2025. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2025/18/enacted>

*Примітка. Регламент (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (GDPR) прямо не застосовується у Великій Британії після Brexit. Однак національне законодавство містить свою версію GDPR відому як GDPR Великої Британії (UK GDPR), що базується на GDPR ЄС, але з деякими відмінностями.

²⁹ Consumer Rights Act 2015. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/15/contents>

³⁰ Online Safety Act 2023. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/50>

використання ШІ. Прикладами є Посібник щодо ШІ та захисту даних, пояснення рішень, прийнятих за допомогою ШІ від Управління інформаційного комісара (ICO)³¹ та Стратегічний план на 2022-2025 роки Комісії з питань рівності та прав людини³² (далі – EHRC), відповідно до якого ШІ визначається стратегічним пріоритетом та встановлюються зобов’язання EHRC щодо надання роз’яснень із застосування Закону про рівність 2010 року при використанні високих технологій, зокрема ШІ.

Водночас галузеві регулятори наголошують на важливості посилення співпраці для створення цілісного та ефективного підходу у сфері ШІ. Однією з ініціатив щодо посилення координації є Форум співробітництва в галузі цифрового регулювання (DRCF)³³, метою якого є сприяння співпраці між регуляторами в цифрових секторах та секторах, орієнтованих на ШІ.

Нормативно-правове регулювання використання штучного інтелекту в державах-членах ЄС.

Регулювання сфери ШІ в державах-членах ЄС насамперед здійснюється відповідно до Закону ЄС про ШІ, а також національних стратегічних документів.

В *Австрії* відсутній спеціальний закон про ШІ, однак у 2021 році було прийнято стратегію федерального уряду щодо штучного інтелекту «Штучний інтелект: Місія Австрія 2030 (AIM AT 2030)»³⁴ (далі – Стратегія). Стратегія стала результатом тривалого обговорення за участю 160 експертів з різних галузей. Як зазначено у документі, (ШІ) – це збірний термін для потужних комп’ютерних технологій, які мають потенціал для трансформації багатьох сфер суспільства. Використання ШІ відкриває нові виміри в персоналізації послуг, оптимізації процесів та управлінні ресурсами у всіх державних секторах. ШІ – це міжгалузєва технологія, безпечне та цілеспрямоване використання якої може зробити значний внесок у пом’якшення наслідків зміни клімату та сприяння економічному відновленню після пандемії коронавірусу.

Стратегією визначено три амбітні цілі (Рис. 9):

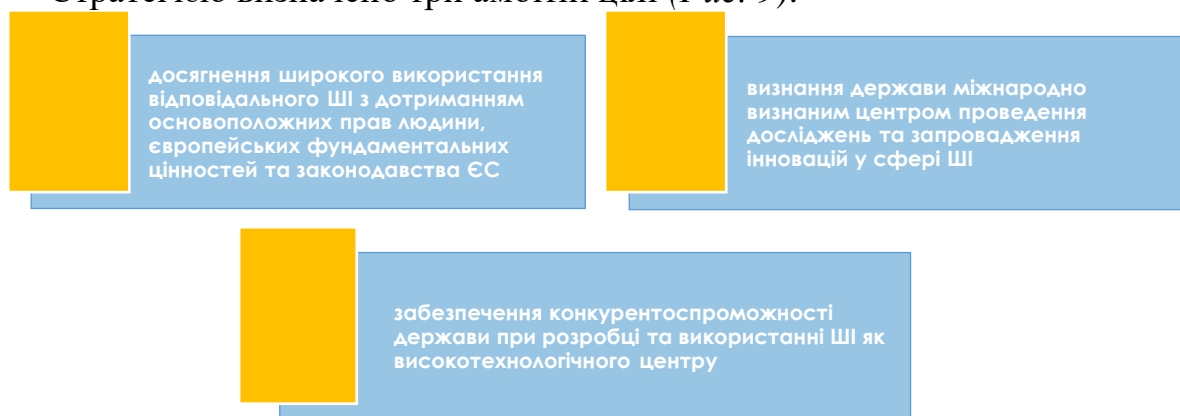

Рис.9.

³¹ Explaining decisions made with AI. URL: <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/artificial-intelligence/explaining-decisions-made-with-artificial-intelligence/>

³² Strategic plan 2022-2025. URL: <https://www.equalityhumanrights.com/about-us/our-strategy/strategic-plan-2022-2025>

³³ About the DRCF. URL: <https://www.drcf.org.uk/about-us>

³⁴ Strategie der Bundesregierung für Künstliche Intelligenz. URL: <https://www.bmimi.gv.at/themen/innovation/publikationen/ikt/ai/strategie-bundesregierung.html>

З метою впровадження Закону ЄС про ШІ створено Сервісний центр штучного інтелекту, який входить до структури Австрійського агентства з регулювання мовлення та телекомунікацій (RTR) – державної установи, завданням якої є регулювання, розвиток та просування австрійських ринків медіа, телекомунікацій та поштового зв'язку³⁵. Сервісний центр штучного інтелекту є контактним пунктом та інформаційним центром для широкої громадськості з питань ШІ.

У *Бельгії*, як і в Австрії, відсутній спеціальний закон про ШІ. Федеральним урядом запропоновано Національний план конвергенції для розвитку штучного інтелекту³⁶, схвалений Радою міністрів (далі – Національний план).

Цілями Національного плану є (*Рис. 10*):

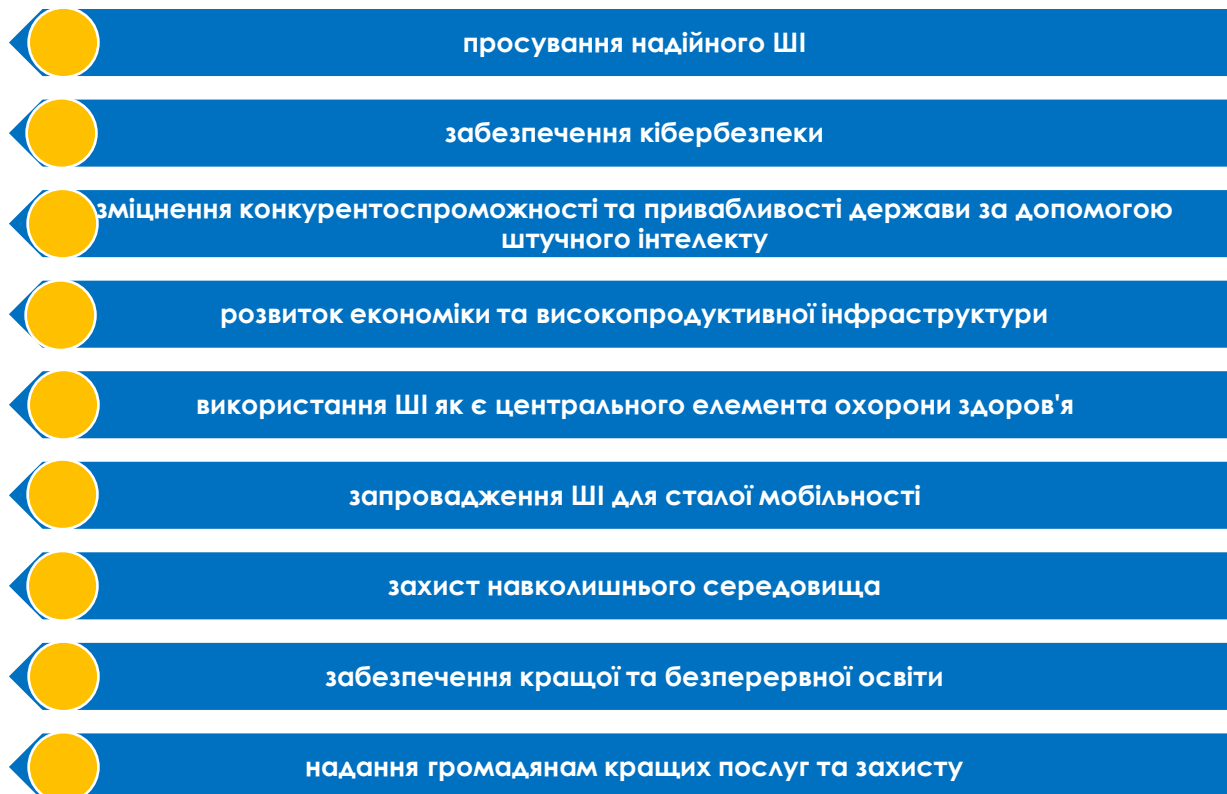

Рис. 10.

У *Болгарії* у 2020 році командою вчених із Болгарської академії наук та зовнішніх експертів розроблено та представлено уряду Національну стратегію розвитку штучного інтелекту в Болгарії до 2030 року³⁷ (далі – Стратегія), оновлений проєкт якої у 2025 році презентували Міністерство електронного урядування та Міністерство інновацій. Стратегія є відповіддю на швидкозмінний

³⁵ Servicestelle für Künstliche Intelligenz. KI-Servicestelle. URL: <https://www.rtr.at/ki-servicestelle>

³⁶ Nationaal convergentieplan voor de ontwikkeling van artificiële intelligentie. URL: <https://bosa.belgium.be/nl/themas/digitale-overheid/artificiele-intelligentie-en-nieuwe-technologieen/ai4belgium/nationaal>

³⁷ Национална стратегия за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г. разработки БАН. URL: <https://www.bas.bg/?p=30731> ; Концепция за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г. Официален сайт Министерство на електронното управление. URL: <https://egov.government.bg/wps/portal/ministry-meu/strategies-policies/digital.transformation/itis-national-strategic-documents/ai.development.concept.2030>

технологічний ландшафт у Європі та світі і спрямована на більш активну інтеграцію ШІ в економіку, управління та освіти.

Основними пріоритетами Стратегії визначено (Рис.11.):

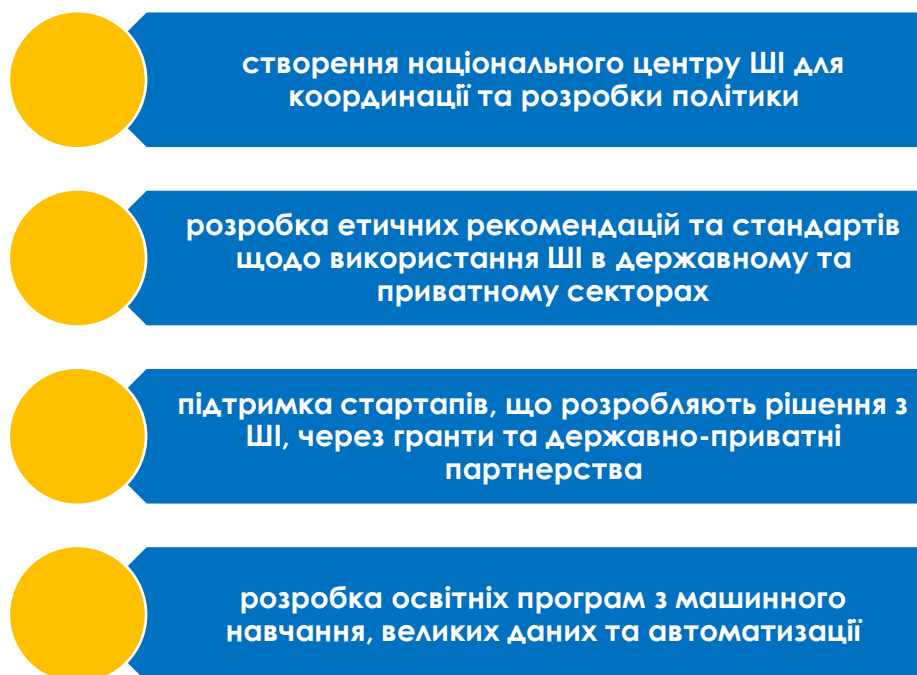

Рис.11.

Греція є одним із лідерів у запровадженні регулювання сфери ШІ на національному рівні шляхом оновлення законодавства. Парламентом у 2022 році прийнято Закон про новітні інформаційно-комунікаційні технології, посилення цифрового врядування та інші положення³⁸ (далі – Закон), яким скасовано низку законодавчих актів. Метою Закону є створення належного інституційного підґрунтя для справедливого та безпечного використання потенціалу технології ШІ державними та іншими органами, посилення стійкості державних адміністрацій до кіберзагроз, забезпечення належних гарантій для захисту прав фізичних та юридичних осіб, посилення підзвітності та прозорості у використанні систем ШІ та ефективності кібербезпеки.

Законом визначені заходи щодо розвитку штучного інтелекту:

➤ обробка персональних даних при використанні систем ШІ (*жодним чином не завдавати шкоди правам і обов'язкам осіб при обробці персональних даних з використанням систем ШІ*);

➤ визначення загальних положень щодо використання систем ШІ органами державного сектору (*органи державного сектору можуть при здійсненні своїх повноважень використовувати системи ШІ для процесу прийняття або підтримки процесу прийняття рішень або видачі актів, які стосуються прав фізичної або юридичної особи, тільки якщо таке*

³⁸ Αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις № 4961/2022. URL: https://www.e-nomothesia.gr/kat-demosia-dioikese/nomos-4961-2022-phek-146a-27-7-2022.html#google_vignette

використання прямо передбачено спеціальним положенням закону, що включає відповідні гарантії захисту цих прав. Міністерство національної оборони та захисту громадян, їхні підконтрольні органи та Національна розвідувальна служба виключаються зі сфери дії положень щодо ШІ);

➤ запровадження алгоритму оцінки впливу (кожен орган державного сектору, який використовує систему ШІ, перед початком функціонування системи повинен провести алгоритм оцінки впливу);

➤ встановлення зобов'язань щодо прозорості (кожен орган державного сектору, що використовує систему ШІ, надає особам, зокрема з обмеженими можливостями, яких стосується прийняття рішення або прийняття щодо них рішення з використанням ШІ, у відкритому доступі в зрозумілій і легкодоступній формі інформацію про ШІ);

➤ визначення обов'язків підрядників із ШІ (державні органи при здійсненні замовлення на розробку ШІ повинні в контактах передбачати умову щодо надання підрядником інформації про ШІ з урахуванням державної таємниці);

➤ запровадження реєстрів систем ШІ органами державного сектору (кожен орган державного сектору зобов'язаний вести реєстр систем ШІ, які використовуються, і оновлювати його до 01 березня кожного року);

➤ визначення обов'язків щодо використання ШІ на робочому місці (будь-яке підприємство приватного сектору у разі використання системи ШІ, яка впливає на будь-який процес прийняття рішень щодо працівників або потенційних працівників та на їхні умови праці, відбір, найм або професійну оцінку, повинно до першого використання такої системи надавати кожному працівнику або потенційному працівнику достатню та чітку інформацію про ШІ, а також забезпечувати дотримання принципу рівного ставлення і запобігати дискримінації за ознакою статі, раси, кольору шкіри, національного або етнічного походження, релігійних чи інших переконань, віку, сімейного чи соціального статусу, сексуальної орієнтації, ідентичності або гендерних характеристик тощо);

➤ функціонування реєстру систем ШІ з урахуванням політики етики даних;

➤ створення Координаційного комітету з питань штучного інтелекту, завданням якого є реалізація Національної стратегії розвитку штучного інтелекту;

➤ визначення обов'язків Координаційного комітету зі штучного інтелекту;

➤ створення Комітету з нагляду за виконанням Національної стратегії розвитку штучного інтелекту (у складі Міністерства цифрового управління як виконавчий орган Координаційного комітету зі штучного інтелекту);

➤ створення Обсерваторії штучного інтелекту (структурний підрозділ Міністерства цифрового управління, головним завданням якого є збір даних про реалізацію Національної стратегії розвитку штучного інтелекту, складання звітів про діяльність, пов'язану зі ШІ в державі).

У *Данії* Національна стратегія у сфері штучного інтелекту³⁹, представлена урядом у 2019 році, визначає дорожню карту того, як Данія може стати лідером у розвитку та використанні ШІ, що принесе користь суспільству в цілому. Як зазначено у документі, його метою є створення основи для бізнесу, дослідників та державних органів у використанні потенціалу ШІ з високим рівнем відповідальності. Стратегія визначає чотири цілі у цій сфері (Рис. 12):

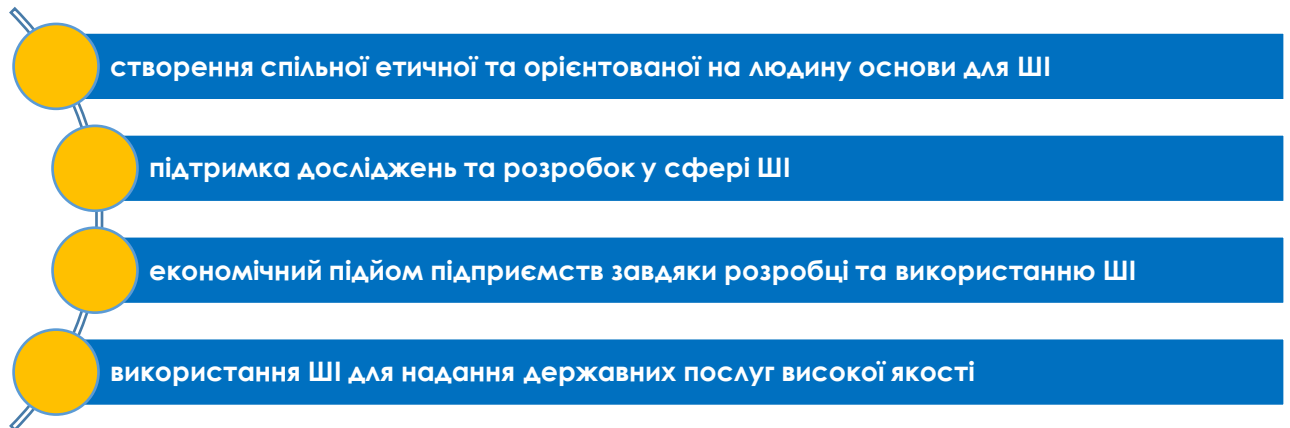

Рис. 12.

Держави-члени ЄС: *Чехія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Угорщина, Ірландія, Італія, Іспанія, Латвія, Литва, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Хорватія* розробляють внутрішні законодавчі процедури щодо впровадження ШІ відповідно до Закону ЄС про ШІ.

Законодавство США про штучний інтелект.

Державна політика **США** у сфері ШІ характеризується певною відмінністю поглядів адміністрацій⁴⁰. Наразі немає комплексного федерального законодавства чи нормативних актів, які б регулювали розвиток штучного інтелекту або спеціально забороняли чи обмежували його використання. Слід зазначити, що Президент США Дональд Трамп заявив про поблажливий підхід до регулювання ШІ, видавши у січні 2025 року Указ про усунення бар'єрів для американського лідерства у сфері ШІ (Указ про усунення бар'єрів)⁴¹, який скасовує Указ Президента США Джо Байдена про безпечний, надійний розвиток і використання ШІ⁴². Указом про усунення бар'єрів передбачено перегляд або скасування політик, директив, нормативних актів федеральних міністерств та агентств, які «не відповідають посиленню глобального домінування Америки у сфері ШІ».

³⁹National Strategy for Artificial Intelligence. URL: [efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://en.digst.dk/media/lz0fxbt4/305755_gb_version_final-a.pdf](https://en.digst.dk/media/lz0fxbt4/305755_gb_version_final-a.pdf)

⁴⁰ AI Legislation in the US: A 2025 Overview. URL: <https://www.softwareimprovementgroup.com/us-ai-legislation-overview/>

⁴¹ REMOVING BARRIERS TO AMERICAN LEADERSHIP IN ARTIFICIAL INTELLIGENCE. URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/removing-barriers-to-american-leadership-in-artificial-intelligence/>

⁴² Executive Order on the Safe, Secure, and Trustworthy Development and Use of Artificial Intelligence. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2023/10/30/executive-order-on-the-safe-secure-and-trustworthy-development-and-use-of-artificial-intelligence/>

Сфера ШІ на федеральному рівні забезпечується стратегічними документами рекомендаційного характеру щодо відповідального використання ШІ, сприяння інноваціям та управління ризиками. Наприклад, Національний стратегічний план досліджень і розвитку штучного інтелекту щороку оновлюється з урахуванням напрямів державної політики і розвитку сфери ШІ⁴³.

Законодавче регулювання використання технологій ШІ на федеральному рівні включає й низку законів про утворення спеціалізованих інституцій та засади їх взаємодії. Положеннями Закону про національну ініціативу в галузі ШІ (NAIA)⁴⁴ передбачено скоординовану програму дій федерального уряду з прискорення досліджень і застосування ШІ для економічного процвітання нації та національної безпеки. Задля цього створено Національний консультативний комітет зі штучного інтелекту (далі – NAIAC), Національний інститут ШІ (NAIP). Функцію щодо формування стандартів ШІ покладено на Національний інститут стандартів і технологій (далі – NIST), який також надає адміністративну підтримку NAIAC; удосконалює спільні стандарти, уточнює рекомендації стосовно ШІ; розробляє систему зменшення ризиків ШІ; підтримує розробку технічних стандартів та видає інструкції, що сприяють розвитку надійних систем ШІ, перевірці упередженості в даних та застосунках для навчання ШІ; забезпечує інформаційно-роз'яснювальну роботу із зацікавленими сторонами⁴⁵.

Відповідно до Закону про мікросхеми та науку⁴⁶ NIST надає підтримку розвитку ШІ та науці про дані; проводить досліджень та тестування для підвищення ефективності кібербезпеки на основі ШІ; організовує тестові майданчики для підтримки розробки надійних систем ШІ тощо.

Наголошуємо, що забезпечення дотримання чинних законів, пов'язаних із захистом прав споживачів, конфіденційністю даних, боротьбою з дискримінацією тощо, які містять й норми щодо ШІ, є завданням галузевих регуляторів, зокрема: Федеральної торгової комісії⁴⁷, Управління з контролю за продуктами харчування та лікарськими засобами⁴⁸, Комісії з цінних паперів та бірж⁴⁹. У сфері фінансів діє Закон про рівні можливості кредитування⁵⁰, який зобов'язує кредиторів, які використовують ШІ при прийнятті кредитних рішень,

⁴³ NATIONAL ARTIFICIAL INTELLIGENCE RESEARCH AND DEVELOPMENT STRATEGIC PLAN 2023 UPDATE. URL: <https://www.nitrd.gov/national-artificial-intelligence-research-and-development-strategic-plan-2023-update/>

⁴⁴ National AI Initiative Act of 2020. H.R.6216 – 116th Congress 03 December 2020. URL: <https://www.congress.gov/116/bills/hr6216/BILLS-116hr6216ih.pdf>

⁴⁵ AI Congressional Mandates & Executive Orders. URL: <https://www.nist.gov/artificial-intelligence/ai-congressional-mandates-executive-orders>

⁴⁶ H.R.4346 - CHIPS and Science Act. Public Law №: 117-167 (08/09/2022). URL: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/4346>

⁴⁷ AI and the Risk of Consumer Harm. URL: <https://www.ftc.gov/policy/advocacy-research/tech-at-ftc/2025/01/ai-risk-consumer-harm>

⁴⁸ Artificial Intelligence and Machine Learning (AI/ML)-Enabled Medical Devices. URL: <https://www.fda.gov/medical-devices/software-medical-device-samd/artificial-intelligence-and-machine-learning-aiml-enabled-medical-devices> ; Artificial Intelligence for Drug Development. URL: <https://www.fda.gov/about-fda/center-drug-evaluation-and-research-cder/artificial-intelligence-drug-development>

⁴⁹ Artificial Intelligence (AI) at the SEC. URL: <https://www.sec.gov/ai>

⁵⁰ United States Code, 2011 Edition Title 15 - COMMERCE AND TRADE CHAPTER 41 - CONSUMER CREDIT PROTECTION SUBCHAPTER IV - EQUAL CREDIT OPPORTUNITY. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2011-title15/html/USCODE-2011-title15-chap41-subchapIV.htm>

повідомляти про небажані дії у процесі прийняття таких рішень. Правила щодо дотримання зазначеного Закону оприлюднено Бюро фінансового захисту споживачів⁵¹. У секторі охорони здоров'я діє Закон про перенесення та підзвітність медичного страхування (далі – HIPAA)⁵². Слід зазначити, що впровадження ШІ не змінює традиційні правила HIPAA щодо використання та розкриття захищеної медичної інформації. Так, інструменти ШІ повинні бути розроблені для доступу та використання лише такої захищеної медичної інформації, яка є вкрай необхідною для медичних призначення⁵³.

На рівні штатів також формується законодавство щодо ШІ. Наприклад, у штатах Колорадо, Іллінойс, Каліфорнія вже прийнято відповідні закони: Закон Колорадо про захист прав споживачів у сфері ШІ⁵⁴ (вводиться в дію з 01 лютого 2026 року), Закон Каліфорнії про права на конфіденційність (CIPA), яким внесено зміни до Закону Каліфорнії про конфіденційність споживачів (CCPA)⁵⁵, Закон Іллінойсу про конфіденційність біометричної інформації (BIPA)⁵⁶. У Законі Колорадо про захист прав споживачів у сфері ШІ відображено підхід, закладений у Закону ЄС про ШІ і заснований на оцінці ризиків систем штучного інтелекту з високим рівнем ризику. Метою є прозорість, зниження ризиків та належне документування розробки систем ШІ.

На нашу думку також цікавою є політика Верховного Суду штату Іллінойс. З 01 січня 2025 року ця політика зосереджена на відповідальній інтеграції штучного інтелекту в судові системи. Використання ШІ в суді дозволено навіть без розкриття цього факту, але за умови дотримання правових та етичних норм⁵⁷.

Висновки.

Тривале використання технологій штучного інтелекту, його стрімкий розвиток спонукає держави формувати нормативно-правового регулювання, яке забезпечує захист основоположних прав людини, запобігає дискримінації, створює гармонізовані правила у цій сфері, заохочує впровадження цієї технології та створює сприятливе середовище для інновацій та інвестицій.

Прийняття в Європейському Союзі Закону про штучний інтелект, на нашу думку, є вагомим кроком до уніфікованого врегулювання цієї сфери.

В Законі ЄС про ШІ надано єдине, технологічно нейтральне визначення терміна «система ШІ», встановлені вимоги для розробників та користувачів цих систем.

⁵¹ CFPB Issues Guidance on Use of AI in Credit Decisioning. URL: <https://www.saul.com/insights/alert/cfpb-issues-guidance-use-ai-credit-decisioning>

⁵² Health Insurance Portability and Accountability Act of 1996 (HIPAA). URL: <https://www.cdc.gov/php/php/resources/health-insurance-portability-and-accountability-act-of-1996-hipaa.html>

⁵³ HIPAA Compliance for AI in Digital Health: What Privacy Officers Need to Know. URL: <https://www.foley.com/insights/publications/2025/05/hipaa-compliance-ai-digital-health-privacy-officers-need-know/>

⁵⁴ Consumer Protections for Artificial Intelligence Concerning consumer protections in interactions with artificial intelligence systems. URL: <https://leg.colorado.gov/bills/sb24-205>

⁵⁵ California Consumer Privacy Act (CCPA). URL: <https://oag.ca.gov/privacy/ccpa>

⁵⁶ Biometric Information Privacy Act (BIPA). URL: <https://www.aclu-il.org/en/campaigns/biometric-information-privacy-act-bipa>

⁵⁷ In Illinois regulates the use of AI by judges and lawyers. URL: <https://en.unba.org.ua/activity/news/9855-in-illinois-regulates-the-use-of-ai-by-judges-and-lawyers.html>

Особливістю є те, що під дію згаданого Закону не підпадають системи штучного інтелекту, призначені виключно для військових, оборонних цілей або цілей національної безпеки, незалежно від типу організації, яка здійснює цю діяльність.

Законом запроваджується єдиний для всіх держав-членів ЄС підхід, заснований на оцінці ризиків.

Класифікація ризиків ґрунтується на цільовому призначенні системи ШІ та залежить від функції, яку виконує система ШІ, а також від конкретної мети й способів, для яких використовується ця система. Розробники та користувачі ШІ з високим рівнем ризику зобов'язані проводити оцінку впливу на основні права.

Законом встановлюється дворівнева система управління в цій сфері, зокрема компетентні національні органи відповідають за нагляд і дотримання правил для систем ШІ, а компетентні органи ЄС виконують більше консультативну функцію.

З метою посилення співпраці Законом передбачено створення Європейської ради зі штучного інтелекту (AI Board), до складу якої входять представники держав-членів.

Законодавчий підхід зосереджений на безпекових питаннях і застосування таких систем не може створювати ризики для людини.

Для створення комфортних умов адаптації суб'єктів до нових законодавчих вимог Закон ЄС про ШІ набуває чинності на двадцятий день після його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу й застосовується з 02 серпня 2026 року.

Згідно з Угодою про Європейський економічний простір (зону) Закон ЄС про ШІ безпосередньо застосовуватиметься в Ісландії, Ліхтенштейні та Норвегії.

Регулювання сфери ШІ в державах-членах ЄС передусім здійснюється відповідно до Закону ЄС про ШІ. Більшість держав-членів до прийняття Закону ЄС про ШІ у цій сфері керувалися національними стратегічними документами – стратегіями, концепціями, планами.

Нині в державах-членах ЄС розробляються внутрішні законодавчі процедури про впровадження ШІ відповідно до Закону ЄС про ШІ.

Греція є одним із лідером у запровадженні регулювання сфери ШІ на національному рівні шляхом оновлення законодавства. Прийняття парламентом Закону про новітні інформаційно-комунікаційні технології, посилення цифрового врядування та інші положення ще до прийняття Закону ЄС про ШІ, на нашу думку, стало значним кроком для врегулювання правовідносин у цій сфері. Положення згаданого Закону певною мірою співвідносяться із положеннями Закону ЄС про ШІ.

В США законодавче регулювання використання технологій ШІ включає низку федеральних законів щодо утворення спеціалізованих інституцій та засади їх взаємодії (Національний консультативний комітет зі штучного інтелекту, Національний інститут ШІ). Функцію щодо формування стандартів ШІ покладено на Національний інститут стандартів і технологій.

На рівні штатів також формується законодавство щодо ШІ. Першопрохідцями у цій сфері стали штати Колорадо, Іллінойс, Каліфорнія, де вже прийняті відповідні закони.

Нині в Україні активно використовуються технології штучного інтелекту у багатьох сферах суспільних відносин, тому актуальним постає питання прийняття закону про штучний інтелект. Під час розробки відповідного законопроекту, на нашу думку, необхідним вбачається застосування європейського підходу для врегулювання сфери ШІ з огляду на статус України як держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*